

Patrik Nikephoros ve Eseri Breviarium'un Türk Tarihi Bakımından Önemi

The Importance of Nikephoros I of Constantinople and His Work Breviarium for Turkic History

Ali AHMETBEYOĞLU¹

¹İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul Türkiye

ORCID: A.A. 0000-0003-4628-5913

ÖZ

Patrik Nikephoros 758 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Theodore, döneminin tanınmış ve muteber ailelerinden birine mensup olup, V. Konstantin (741-775) devrinde imparatorluk sekreteri olarak devletin üst kademelerinde görev yaptı. Annesi ise kiliseye bağlılığı ve dindar kişiliği ile tanınan Eudoxia idi. Nikephoros'un babası Theodore ailesinin kökenlerinden dolayı ikonacı bir inanç sistemine sahipti. Öğretimini tamamladıktan sonra babasının yolundan giderek imparatorluk sekreteryasında göreve başladı. Konstantin'in ardından tahta çıkan İmparator IV. Leon (775-780) döneminde de vazifesini sürdürdü. 784 yılında Patriklik makamına getirilen Tarasios'un emri altında çalışmaya başladı. 787 yılında II. İznik Konsülü'nde bulundu. 12 Nisan 806 tarihinde Paskalya yortusunun kutlandığı pazar günü kutsanarak Patrik ilan edildi. İmparator, Patrik Nikephoros'dan halkın talebi doğrultusunda ikonaların kaldırılmasını istedi. Fakat aile köklerinden dolayı sarsılmaz ve güçlü bir İkonacı inanca sahip olan Nikephoros İmparatorun bu isteğine karşı çıktı. Noel günü İmparator ve Patrik arasında herkesin şahit olduğu aleni bir tartışma yaşandı. Bunun üzerine ertesi yılın başlarında Nikephoros Patriklik görevinden ayrılmak zorunda kaldı. 828 tarihinde vefat etti.

Nikephoros'un matematik, dil ve felsefe üzerine de olmak kaydıyla birçok çalışması bulunmaktadır fakat yazılı eserlerinin çoğunu teolojik eserler oluşturmaktadır. Bu eserlerini 814 ile 820 yılları arasında kalem almıştır. Ayrıca Nikephoros'un başlıca iki tarih kitabı vardır. Bunlar Breviarium (Kısa Tarih) ve Kısa Kroniktir. Türk tarihi açısından önemli eseri Breviarium'u emeklilik günlerinde yazmıştır. Bu eser 602 yılından 769 yılına kadar olan olayları içine alan kısa bir tarihtir. Bu noktada Breviarium Doğu Avrupa Türk tarihi açısından hayli önem kazanmaktadır. Özellikle Avarlar ve Bulgarlar olan ilişkilere ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Patrik Nikephoros, Breviarium, Doğu Avrupa, Avar, Bulgar, Türk, Hazarlar

ABSTRACT

Patriarch Nikephoros was born in 758 in Constantinople. His father, Theodore, was a member of one of the well-known and respected families of his time and served in the upper levels of the state as the imperial secretary during

Başvuru/Submitted: 25.05.2021 **Kabul/Accepted:** 21.08.2021

Sorumlu yazar/Corresponding author: Ali AHMETBEYOĞLU (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye. E-posta: aliahmetbeyoglu@hotmail.com

Atıf/Citation: Ahmetbeyoğlu, A. (2022). Patrik Nikephoros ve eseri Breviarium'un Türk tarihi bakımından önemi. Korkmaz, F. (Ed.), *9. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 17-30). <https://doi.org/10.26650/PB/AA10AA14.2023.001.003>

the reign of Constantine V (741-775). His mother was Eudoxia, who was known for her devotion to the church and her religious personality. Nikephoros' father, Theodore, had an iconoclastic belief system due to his family origins. After completing his education, Nikephoros followed his father's path and started working in the imperial secretariat. He continued his duty during the period of Leon IV, who ascended the throne after Constantine (775-780). He started to work under the command of Tarasios, who had attained the office of Patriarch in 784. The same year, Nikephoros was present at the Council of Nicaea. On April 12, 806, Easter Sunday, he was consecrated and proclaimed the Patriarch. The emperor asked Patriarch Nikephoros to remove the icons upon the request of the people. However, Nikephoros possessed an unshakable and strong iconoclastic belief due to his family and opposed this request. On Christmas Day in 814, a public argument occurred between the Emperor and the Patriarch that was witnessed by everyone. Thereupon, Nikephoros had to leave his post as Patriarch at the beginning of the following year. He died in 828.

Nikephoros wrote many mathematical, linguistic, and philosophical works, but most of his written works were theological. He penned these works between 814 and 820. In addition, Nikephoros wrote two main history books: *Breviarium* [Short History] and *Chronography*. His short history, or *Breviarium*, is noteworthy in terms of Turkic history and was written during his retirement. This work is a brief history covering events that occurred between 602-769 AD. His *Breviarium* is of great importance for Eastern European Turkic history in terms of how it sheds light on the Byzantine Empire's relations with the Avars and Bulgars.

Keywords: Nikephoros I of Constantinople, Breviarium, Eastern Europe, Avars, Bulgars, Turk, Khazars

Doğu Avrupa Türk Tarihi açısından oldukça büyük bir öneme sahip olan Breviarium adlı tarihi eserin müellifi Patrik Nikephoros Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'da 758 yılında dünyaya geldi. Babası Theodore dönemin tanınmış muteber ailelerinden birine mensup olup, V.Konstantin (741-775) devrinde imparatorluk kâtibi olarak devletin üst kademelelerinden birinde görev yapmaktaydı. Kiliseye bağlı dindar bir kişi olarak tanınan annesinin adı Eudoxia'dır. Nikephoros'un babası Theodore ailesinin kökenlerinden dolayı ikonacı bir inanç sistemine sahipti. Bizans Devleti tarihinde büyük tartışmalara ve olaylara sebep olan İkonalar meselesi halkı 717'den 812 yılına kadar ikiye bölmüş bulunmaktaydı. Theodore görevdeyken bu dönemde iktidarda olan katı bir İkonoklast yani ikona karşıtı İmparator Konstantin bulunuyordu. Theodore inancı sebebiyle muhtemelen imparatora ihbar edildi ve görevinden azledilerek Pontus'a sürgüne gönderildi. Fakat daha sonra affedilerek geri çağrıldı ancak muhtemelen yapılan teklifleri kabul etmeyerek inançlarından vazgeçmedi. Hakkında tekrar sürgün kararı verildi ve 6 yıl boyunca yaşayıp öleceği Nikea'ya sürgün edildi (Nicephori Patriarchae Constantinopolitani Breviarium Historicum, 1990, s. 1).

Theodore'nin oğlu Nikephoros çocukluk ve gençliğinde normal denebilecek bir eğitim hayatı yaşadı. Eğitimin bitmesinin ardından babasının ayak izinden giderek imparatorluk sekreteryasında görevine başladı. Eski İmparator kadar katı ve saldırgan olmasa da ikonoklast olduğu bilenen İmparator IV.Leo (775-780) döneminde görevini sürdürdü. 784 yılında Patriklik makamına getirilen Tarasios'un altında onun emrinde çalışmaya başladı. 787 yılında İkinci İznik konsülünde bulundu ve hükümdarları İmparator VI. Konstantin (780-797) ve İmparatoriçe İrene'ye Papa tarafından gönderilmiş olan mektubun Grekçe çevirisini yüksek sesle okudu. Konsülden sonraki dönemlerde birkaç yıl daha görevini sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Fakat daha sonraki bir dönemde İstanbul'un Asya (Anadolu) tarafındaki banliyölerde inzivaya çekildiği bilinmekle beraber bunun tarihi hakkında bilgi yoktur. Fakat bu zorunlu veya gönüllü inzivaya çekiliş İmparatoriçe İrene'nin tüm gücü eline geçirmesi (797-802) ve İmparator VI. Konstantin'in kör edilmiş olması ile ilgisi bulunması muhtemeldir (Buchwold, Hohlwey ve Prenz,1982, s.1; Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s. 1).

İmparatoriçe İrene 802 yılında tahttan devrilince Nikephoros İstanbul'a çağrıldı ve başkente gelince kendisine şehrin en büyük düşkünler evi ve hastanesinin yöneticiliği verildi. Bu yerin ismi kayıtlarda bulunmamaktadır. 806 yılının Şubat ayında Patrik Tarasios vefat etti. Bunun üzerine İmparator I.Nikephoros (802-811) yeni bir patrik arayışına girdi. Birçok kilise ve din adamı ile görüşmeler yaptı. Ancak bir isim üzerinde istediği fikir birliğini elde edemedi. Adaşı bulunan Nikephoros bu sırada başına getirildiği hastanede görev yapmaktaydı ve onu patrik olarak atamaya karar verdi. Çok dindar ve bilge olduğu bilinmekteydi fakat kendisinin bir din adamı olmayışı ismi üzerinde tartışmaları da beraberinde getirdi. Din adamlığı mesleğini daha önce yapmamış birinin patrik olmasının önünde engeller bulunmaktaydı ve hakkında muhalefet başladı bu muhalefetin başını Başrahip Theodore ve kardeşi Selanik Piskoposu Joseph çekiyordu. İmparator, muhalefete kulak asmadı ve Nikephoros önce keşiş yapıldı ardından yardımcı papaz ve papaz tayin edildi ve sonra 12 Nisan 806 tarihinde Paskalya Yortusu'nun kutlandığı Pazar günü kutsanarak Patrik ilan edildi. Keşişlikten başlamasıyla Patrikliği arasında sadece birkaç gün vardı. İmparator I.Nikephoros sayesinde basamakları çok hızlı çıktı. Beş

yıl sonra Bulgarlar tarafından öldürülen adaşı İmparator I. Nikephoros ile aralarında çok iyi bir uyum olduğu görülmektedir. I.Nikephoros 811 yılında öldükten sonra onun yerine geçmesi için I.Mikhail'e destek verdi. Mikhail 1 Aralık 811 tarihinde tahta çıktı (811-813). Fakat I.Mikhail Edirne yakınlarındaki Versinica'da Bulgarlara yenilip tahtından düşünce Bizans tahtına V. Leo (813-820) geçti. Patrik olarak imparatora taç giydirme töreni sırasında yeni imparatorun Ortodoksluğa bağlılık yemini alamadı fakat yine de taç giydirme töreni yapıldı (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.2; Orkun, 1938, s.31).

Bizans Devleti'nin yaşadığı Bulgar tehlikesinin en kötüsü Bulgar hükümdarı Krum Han'ın 14 Nisan 814 tarihinde aniden ölümüyle ortadan kalktı. Bu olay imparatorluğu oldukça rahatlatmıştı. Bunun ardından İmparator V.Leo ikonalar konusunda tekrar tetkik ve soruşturma için bir komite kurdu. Bu komitenin soruşturması sonunda imparator, Patrik Nikephoros'u yanına çağırarak halkın talebinin ikonaların kalkması olduğunu ve ondan bunu gerçekleştirmesini istedi. Fakat aile köklerinden sağlam bir ikonacı inanca sahip olan Nikephoros imparatorun bu isteğine karşı çıktı. Noel günü imparator ve patrik arasında herkesin şahit olduğu açık bir tartışma yaşandı. Bunun üzerine ertesi yılın başlarında Nikephoros Patriklik görevinden ayrılmak zorunda kaldı. Onun yerine Aristokrat sınıftan olan Michael Melissenos'un oğlu Theodotos getirildi. İstanbul'da 815 yılı Paskalyasında Ayasofya'da imparatorun öncülüğünde bir konsey düzenlendi ve bu konseyde ikona karşıtı görüş tekrar benimsendi. Nikephoros bunun üzerine İstanbul'dan ayrıldı ve Chrysopolis'in kuzeyinde kendi inşa ettirdiği bir manastıra kapandı. Fakat burada kalması İmparator tarafından hoş görülmeyle yine kendi inşa ettirmiş olduğu İstanbul'a daha uzak olan Aziz Theodore manastırına taşındı. II.Mikhail İmparator olunca (820-829) ona tekrar çağrıda bulunarak eğer ikonalar hakkındaki inançlarını değiştirirse yeniden patrik olacağını bildirdi. Fakat Nikephoros bu teklifi reddetti ve 828 tarihinde vefat etti (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s. 3; Kazhdan, 1991, s. 1477).

Patrik Nikephoros'un Eserleri

Nikephoros'un edebiyat ve felsefe üzerine de olmak kaydıyla birçok çalışması bulunmaktadır fakat yazılı eserlerinin birçoğunu teolojik eserler oluşturmaktadır. Bu eserlerini 814 ile 820 yılları arasında kalem almıştır. Teolojik çalışmalarından iki tanesi İkonoklazma döneminde özellik katı ikonoklast İmparator V.Konstantin saltanatında yazılmıştır. Bu dini kitaplarda V.Konstantin döneminin devlet için refah ve başarının bulunmadığı felaket bir dönem olduğuna dair tarihsel bilgiler mevcuttur. Ayrıca Nikephoros'un başlıca iki tarih kitabı vardır. Bunlar Breviarium (Kısa Tarih) ve Kısa Kroniktir. Cyril Mango'ya göre Türk tarihi açısından önemli eseri Breviarium'u emeklilik günlerinde yazmıştır. Bu eser 602 yılından 769 yılına kadar olan olayları içine alan kısa bir tarihtir. Nikephoros'un bu eseri yazarken hangi kaynaklardan yararlandığı hususu aydınlık değildir. Bizantolog Ostragorsky'e göre bu eser Theophanes'in tarihinden daha az detaylıdır fakat tarihi değeri bakımından ondan aşağı kalmamaktadır. Ve olaylara bütün halinde daha objektif bir bakış getirmektedir. Kısa Tarih ise Hz. Âdem'den başlamakta ve Nikephoros'un öldüğü tarihte son bulmakta olan kronolojik bir fihristtir (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s. 2-3; Ostrogorsky,1986, s. 82-83). Kısa Kronik şu dönemlerden oluşmaktadır.

- a) Adem'den Babil Esaretine kadar eski Ahit kronolojisi.
- b) Cyrus'tan İskender'in fethine kadar Pers kralları
- c) Kleopatraya kadar Ptolemiler
- d) Julius Casesar'dan II. Michael ye kadar Roma İmparatorları
- e) Constantinus Chlorus'un eşleri Theodora ve Helena ile başlayan Roma imparatoriçeleri
- f) Samaradaki 10 İsrail kabilesinin kralları
- g) Büyük Yahudi rahibinin Kudüs den Romalılar tarafından kovulması
- h) Havari Andrew'dan ikonoklast Theodotos'a kadar Konstantinopolis piskoposları
- i) Romanın Papaları
- j) Kudüs Piskoposları
- k) İskenderiye Piskoposu
- l) Antakya Piskoposu

Eski ve Yeni Ahitlerin dini, şüpheli ve belirsiz kitaplarının her birindeki ayetlerin bir listesi (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.3).

Patrik Nikephoros, Breviarium'u 602 yılında İmparator olan Phokas'ın tahta çıkması ve 610 yılında tahtından indirilerek öldürülmesi ile başlamaktadır. Uzun bir saltanat dönemine sahip İmparator Herakleios dönemini (610-641) içine alır. V.Konstantin tarafından oğlu IV.Leon ve İrene'nin evlendirilmesi ile 769 yılında son bulur (Moravcsik,1958, s. 457).

Breviarium'un Vatikan ve Londra diye anılan iki el yazma nüshası bulunmaktadır. Vatikan nüshasında Bizans İmparatoru Phokas (602)'dan IV. Leo'nun İrene ile evliliğine (769) kadarki tarihi süreç anlatılmaktadır. Phokas'ın saltanatı bir cümleyle geçirilmekte, tarih anlatımına asıl Afrika'da ona karşı ortaya çıkan isyan ile başlanmaktadır. II. Konstans (641-668) dönemi tamamen hariç tutularak 641 yılına gelmekte, akabinde IV. Konstantinos saltanatının sonuna kadar yaşanılanlar anlatılmaktadır. Breviarium'un Londra nüshası ise 602 yılıyla başlamakta 713'te son bulmaktadır (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.5; Burckhardt, 1896, s.465-477).

İki nüsha da Nikephoros tarafından kaleme alınmıştır. Bazı küçük atlama ve ekleme bir tarafa bırakılırsa iki nüsha arasındaki fark üslup ile alakalı olup, muhtevanın özü bakımından bir problem bulunmamaktadır (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.5). Londra nüshasının ilk on paragrafı düzeltilmiş, 12. Pragraftan sonuna kadar ufak tefek değişiklikler yapılmıştır. Nikephoros'un Breviarium'u 602 yılına kadarki olayları yazan Theophylact Simokatta'nın devamını sağlamak gayesiyle kaleme aldığı tahmin edilmektedir. Breviarium yani Kısa Tarih'te anlatılanların sona erdiği yıl olan 769'da Nikephoros onbir yaşında olduğundan, bu hadiseler hakkında kişisel bilgisi bulunmamakta ve eserini yazdığı sırada yaşayan tanıklara başvurması da pek ihtimal dahilinde görülmemektedir (*Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History*, 1990, s.7; Alexander, 1958, s. 157-158).

Nikephoros'un Breviarium'u ne zaman kaleme aldığına dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Devlet hizmetindeki kariyerinin ilk yıllarında (780-797), İstanbul'da inzivaya çekildiği

dönemde (797-802), bakımevinin başındayken (802-806), yahut patriklikten alındıktan sonra (815-828), diğer eserlerinin çoğunu vücuda getirdiği 814-820 yılları arasında yazdığı ileri sürülmüştür (Kazhdan, 1991, s.1477). Breviarium iki bölüme ayrılmaktadır. İlki 602-641 arası- nı, ikincisi ise 668-769 yıllarını kapsamaktadır (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.7 vd.). Eserde yazılanlardan her iki kısmın da farklı kaynaklara dayandığı anlaşılmaktadır. Fakat bu kaynakların hangileri olduğu bir atıf veya kayıt bulunmadığından, Antakyalı Ioannes dışında kesin olarak tespit edilememektedir. 668'ten sonra anlatılanlar Theophanes Confessor ile paralellik oluşturmaktadır. Breviarium'da Theophanes'te bulunmayan çok az bilgi yer almaktadır. Bu durum iki müverrihin de büyük ölçüde aynı kaynakları kullandıklarını düşündürmektedir. Bununla beraber Nikephoros'un Theophanes ile bağlantı noktaları fulü kalmaktadır (Theophanes Confessor'un Kroniğinde Türkler 284-81, 2021, s.14-16).

Nikephoros eserinde dönemin önemli olaylarını 88 madde altından sırlamıştır. Bizans Devletinde tahta çıkan İmparatorlar ve iç olaylar Yeşil ve Mavi renk sempatizanlarının çekişmeleri, yapılan evlilikler ve Bizans Devleti'nin Perslerle, Araplarla, Avarlarla, Hazarlarla ve Bulgarlarla olan ilişkileri ve savaşlarını konu almaktadır. Bu noktada Breviarium Doğu Avrupa Türk tarihi açısından önem kazanmaktadır, özellikle Avarlar ve Bulgarlar ile olan ilişkilere ışık tutmaktadır. 626 yılında Avarlar tarafından İstanbul'un kuşatıldığını aktarmakta olan eser bu konu hakkında çok geniş bilgi vermese de olayın ana hatlarını kaydetmiştir. İmparator Herakleios döneminde Bayan Kağan tarafından Perslerle ittifak halinde gerçekleştirilen bu kuşatmada Avarlar tarafından Slavların kullanıldığını göstermektedir. İmparatorun İstanbul'da bulunmadığı bir dönemde yapılan bu kuşatma dönemin Patriği Bonos'un etkin stratejileri sayesinde akamete uğramıştır. Avar-Pers ittifakı dağılmış ve ittifakın dağılması dönemin iki önemli devletin iç çalkantılara sürüklenmesine sebep olmuş Avarların için Kubrat çıkararak isyan etmiş ve kendisine bağlı kitleyle Büyük Bulgar Devleti'ni kurmuş Pers İmparatorluğunda da Pers soy- luları İmparator II. Hüsrev (590-628)'i tahtından indirerek öldürmüş yerine onun oğlu Siroes'u hükümdar ilan etmişlerdir (628). Eser ayrıca Bulgarların siyasi ve sosyal hayatı hakkında da bilgiler içermektedir. Kubrat'ın ölümünden sonra bıraktığı beş oğlunun onun nasihatlerini dinlemeyerek dağılmasını aktarmaktadır. Bu dağılma neticesinde beş oğulun akıbeti hakkında bilgi vermekte olan eser, Tuna Bulgarlarının kuruluşuna yani Asparuh dönemine ışık tutmakta ve Bulgarların ilk yerleşim yerlerinden ve nasıl seçildiğinden bahsetmektedir. Ardından Bulgarlar ile Bizans arasında savaşlar ve barışlara değinmiş, Bulgar Hanlarından bazılarının isimlerini ve tahttan indirilmelerinden bahsetmiştir. Bulgarların güçlü hükümdarı Tervel Han'a İmparator II. Justinianos (685-695,705-711) tarafından Sezar unvanının verildiğini aktarmaktadır. İmparator II. Justinanos döneminde Hazarlarla olan ilişkilere de eserde yer verilmektedir.

Eserin Türk tarihi açısından önemli kısımlarından örnekler

Pers İmparatoru Hüsrev, ordularını toplayarak başına Saitos adındaki komutanını getirdi. Saitos orduları ile Mısır'a girdi ve İskenderiye şehrini fethetti, ardından bütün Mısır'ı ele geçirdi. Bu olaylar yüzünden mısır tahılından mahrum kalan Bizans kıtlık ile karşı karşıya kalmıştı. Bu dönemde ortaya çıkan veba salgını da şehirleri perişan ediyordu. İmparator Herakleios bu dönemde umutsuzluğa kapılarak Libya'ya gitmeye karar verdi. Önden gemilerle gönderdiği hazinesi fırtınaya yakalandı ve battı. İmparatorun gideceğini duyan halk telaşa kapıldı ve

İmparatorun kalması için ayaklandı şehir Piskoposu İmparator'dan başkenti terk etmeyeceğine dair bir yemin aldı. Bu olaylar olurken yazarın Hun diye adlandırdığı aslında Bulgarlardan bir grubun İstanbul'a geldiği haberi geldi. Bu Hun milletinin Beyi yanında soyluları ve muhafızları ile birlikte imparator'dan Hristiyanlık inancına kabulünü istemekteydi. İmparator buna çok sevindi ve Roma soyluları Hun soyulanlarına vaftiz babalığı yaptılar ve ardından aynı şeyler onların eşleri için de yapıldı (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.6,49-51).

Gelen Hunların ardından bir haber de Avarlar tarafından geliyordu. Avar Kağanı İmparatorla bir antlaşma yapmak istiyordu. İmparator aldığı mesajı olumlu karşıladı ve Avar hâkimi Kosmos'a elçilerle birlikte çeşitli değerli hediyeler gönderdi ayrıca soylu Athanasios'u da Avarlara hem hediyeleri sunmak hem de İmparatorluk politikasını anlatmak için gönderdi. Yazarın değimi ile Avar hükümdarı sahte bir dostluk maskesi takmıştı ve gelen elçileri çok güzel karşıladı onlara nezaketle muamele etti. Avarların bu tavrından Bizans elçileri etkilenmişler ve dostluğa inanmışlardı. Elçilere İmparatorla antlaşma için buluşmak istediğini söyledi. Ona inanan elçiler oradan ayrılarak İmparatorun huzuruna çıkınca olanı biteni anlattılar. İmparator bundan çok memnun oldu ve Avar hükümdarıyla görüşmeyi kabul ederek onu Heraklia şehrinde kabul edeceğini bildirdi. İmparator bu şehre eğlence bu kutlamalar için önceden tiyatro malzemelerini gönderdi ve sonra ziyafet ile savaş arabası yarışları için hazırlık yapılmasını emretti ve Avar Kağanı ile konukları için muhteşem kıyafetler hazırlattı. Üç gün sonra Kağan büyük bir Avar topluluğu ile Heraklia'ya geldi. Adamları arasında en cesurlarını seçtikten sonra onları üstünde sık ağaçlıklar bulunan tepelere dağıttı. İmparatoru arkalarına doğru alıp onu kuşatabilmeyi amaçlıyordu İmparator geri dönüşünde onu rahatça avlayabilirlerdi. Fakat Herakleios durumdan haberdar oldu. Büyük bir şaşkınlığa kapıldı. Üstündeki imparatorluk rengi olan mor kaftanı çıkardı ve tanınmamak, sıradan bir adam gibi görünmek için basit ve kötü kıyafetler giydi. İmparatorluk tacını başından çıkarıp koltuğunun altına aldı ve utanç içinde ve hızlı bir şekilde oradan ayrıldı. Ancak Avarlar sıcak takipten vazgeçmeyerek yola çıktılar ve şehrin önünde Hebdomon adı verilen ovaya ulaştılar. Oradan Barbysses Nehri köprüsü kadar yayıldıklarında, oraya bulunan yerleşimleri büyük ölçüde harap ettiler ve Roma halkını acımasızca katlettiler. Ayrıca imparatorluk giysilerini, tiyatro ekipmanlarını ve nakliyedeki tüm adamlarla eşyaları ele geçirdiler. Çok sayıda esir aldıktan sonra onları kendi ülkelerine götürdüler. Kaçan bazı mahkûmlar tarafından verilen bilgilere göre bu sayı toplam 270.000 erkek ve kadını (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.51-53).

Pers Kralı Hüsrey, ordusunu tüm doğu topraklarını harap eden Sarbaros'un emri altına alarak Romalılara savaştı. Bu adam Kutsal Yerlerde Kurtuluş Haçı'nın hayat veren kalıntısını ele geçirdi, Modestos o sırada Kudüs piskoposuydu. Roma Devleti kıtlık ile mücadele ederken bir yandan da hem Persler hem de Avarlar tarafından sıkıştırılıyordu. Ayrıca salgın haline gelmiş olan veba şehirleri yıkıyordu. Herakleios, soylularla ve halkın geri kalanıyla birlikte şehrin piskoposu Sergios'u çağırdı ve çocuklarını bakımlarını üstüne aldı. İşlerin yönetimini patrik Bonos'a emanet etti ve Karadeniz yoluyla yola çıkarak Lazica aracılığıyla Pers ülkesini istila etmeye çalıştı. Bu sefer sırasında yanında sefere götürdüğü karısı Martina'dan bir oğlu daha dünyaya geldi ve ona Herakleios adı verildi. Oradan (Lazica) Perslere karşı ittifak kurmaya

çağırdığı Türklerin Beyine (Reisine) hediyeler gönderdi. Türkler hediyeleri kabul etti ve müttefiklik sözü verdiler. İmparator bu durumdan çok memnun kaldı ve Türkler hakkında bilgi sahibi olarak çok sayıda Türk ile tanıştı. Türk Beyi atından ayrılarak yere secde etti diğer tüm ev sahipleri de ardından bu hareketi yaptı. İmparator bunun büyük bir onur olduğunu anladıktan sonra ona yaklaştı eğer dostlukları baki olsaydı atından da inmeyerek selam verebileceğini söyledi eğer ve imparator ona oğlum dedi. Tacını kafasından çıkararak Türk'ün başına koydu ardından bir ziyafet düzenledi ve ziyafette masanın üzerindekiyle birlikte imparatorluk kübeleri ve takılarını Türklere verdi aynı şekilde Türk soylularını da kendi küpeleri ile donattı. Bununla birlikte, Avar Beyi ile aynı kadere sahip olmasından korktuğu için ve anlaşmayı daha bağlayıcı hale getirmek amacıyla ona kızı Eudokia'nın portresini gösterdi ve ona şöyle dedi: "Tanrı bize katıldı ve seni oğlum yaptı. Bakın, bu benim kızım, Roma Augusta. Davamı kabul edersen ve düşmanlarıma karşı bana yardım edersen onu evlilikle sana vereceğim". Türk, resmin güzelliği ve süslemesinden o kadar etkilendi ki, temsil edilen kişiye âşık oldu ve ittifaka daha sağlam bir biçimde bağlandı. Hemen bir komutan altında çok sayıda Türk askerini imparatora devretti (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.53-55).

Eserde 626 yılındaki İstanbul kuşatmasını şu şekilde kaydedilmiştir; Avarlar, Herakleios'un Perslere karşı silahlanmadan önce hediyelerle teyit ettiği antlaşmayı bozdular. Herakleios onlara 200.000 solidi ödeyeceğine söz verdi. Onlara kendi oğullarından biri olan John'u rehin verdi, Atalarichos (bir cariyeden doğan bir gayrimeşru çocuk) ve onun yeğeni Stephen (kız kardeşi Maria ve Eutropios'un oğlu) ve ayrıca Patrik Bonos'un oğlu olan başka bir John (ayrıca bir gayrimeşru oğlu) rehin verdi. Avarlar böylece silahlarını aldılar ve Bizans surlarının yanlarına yaklaşıp tüm banliyöleri ateşe verdiler. Trakya Boğazı'nı aralarında bölen Persler, Asya bölgesini yok ederken, Avarlar Trakya tarafını harap etti ve Başkenti ele geçirmek için karşılıklı bir anlaşma yaptılar. Şimdi Avarlar ahşap kuleler ve "kaplumbağa kabukları" gibi kuşatma makineleri inşa ettiler; ancak bu makineler duvarlara yaklaştığında ilahi bir kuvvet onları çözdü ve içerideki Avar askerlerini yok etti. Dahası, Avarlar çok sayıda Slav müttefiki getirdiler ve onlara şu sinyali verdiler, Blachernai'nin (Pteron adı verilen) ön duvar tarafında yakılan odun yığınlarını gördüklerinde hemen oyuklardan girecekleri kanolarına binerek şehre girecekler ve bu şekilde şehirde büyük bir kargaşa çıkaracaklardı. Bu fırsatı yakalayan Avarlar da duvarlara tırmanıp şehrin içine girecekti. Bu hareket, Patrik Bonos tarafından öğrenildiğinde o da işaretin verilip ateşin yakılacağı yere Biremes ve Triremesleri yerleştirdi o ayrıca karşı kıyıya yakın bazı Biremesler koydu ve hemen onları hafif ateşlere yönlendirdi. Slavlar, bunu gördükten sonra Barbysses adlı nehirden yola çıkarak şehre ilerledi; ama (Roma gemileri) onlara karşı çıktılar ve onları ortada yakalayıp, onları hemen katlederek deniz kanla boyamışlardı. Ölü bedenler arasında Slav kadınları dahi görülüyordu. Barbarlar bu saldırıya tutulduklarından sonra kuşatmayı bıraktılar ve evlerine döndüler (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.59-61).

Daha sonra Herakleios'un kız kardeşi Maria, Avar Kaganına para gönderdi ve oğlu Stephen'ı fidye vererek aldı. Bu hediyelerden memnun olan Avar Beyi, Magister Anianos'a da hediye göndermesi ve elinde tuttuğu diğer rehinelere fidyeyle alması için çağırdı ki bu gerçekten yapıldı (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.71).

Patrik Nikephoros bu olaylardan sonra ilginç bir kaydı aktarmaktadır. Büyük Bulgar Hanlığı'nın kurucusu olarak bildiğimiz Kubrat'ın yanında yetiştiği dayısı Hun-Bulgar beyi Organas ile birlikte İstanbul'a gelerek vaftiz olarak Hristiyan olduğunu kaydetmiştir. Fakat bu kayıt karışıklığa ve tartışmalara konu olmuştur. Nikephoros kaydında: Yaklaşık olarak aynı zamanda Organas'ın yeğeni ve Onogurların efendisi Koubratos (Kubrat), Avarların Kağanına karşı ayaklandı ve onları topraklarından sürdü. Herakleios'a bir elçilik gönderdi ve hayatlarının sonuna kadar uyacaklarını bildirdiği bir barış anlaşması imzaladı. (Herakleios) ona hediyeler gönderdi ve onu soylu (Patrik) unvanıyla onurlandırdı, demektedir (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.71).

İmparator Konstantin döneminde Araplarla olan savaş dönemine girilmişti ve Araplarla olan uzun savaştan Bizans Devleti galip çıkmış, Araplardan vergi alınmaya başlanmıştır. Doğuda barışı temin etmiş olarak güçlenen Bizans Devleti'ne bir barış da batından gelmiştir. Araplarla olan savaştan gelen galibiyet haberini Nikephoros'un kaydından öğrendiğimiz kadarıyla bu haber batıda yaşayan halklara, yani Avarların Beyine (Reisine) ve daha batıdaki komşu ulusların prenslerine ulaştığında, (aynı zamanda) imparatora hediyeler için elçiler yolladılar ve barış istediler. İmparator buna razı oldu ve hem doğuda hem de batıda barış ve huzur hüküm sürdü.

Avarlarla ilgili olan kayıtlardan sonra Nikephoros artık Bulgarlar ve onların tarihinden bahsetmeye başlar. Kitabın 35.maddesinden itibaren yoğun bir Bulgar bahsi göze çarpmaktadır. Nikephoros bu konuya Artık Hunlar (yani diğer isimleri) ile Bulgarların ve onların işlerinin yönetimlerinden bahsetmenin zamanı geldi diyerek başlamıştır ve Bulgarların ilk oluşumlarından ve yerleşimlerinden bahsetmiştir. Bu babda verilen bilgiler anahatlarıyla şöyledir:

Maeotis Gölü sahasında, Kophis Nehri kenarında, Büyük Bulgaristan (eski zamanlarda anıldığı gibi) ve (burada yaşamış) aynı kökten olan (Bulgarlarla) olan Kutrigurlar yaşıyor. Konstantin'in batıda öldüğü günlerde adı Kubrat olduğu belli olan bir adam bu kabilelerin efendisi oldu. Öldüğünde hiçbir şart altında bir ortaklığa (birliğe) katılmak istemeyen 5 oğul bıraktı. Bu oğullar karşılıklı dostlukları sayesinde egemenliklerini koruyabildiler. (Kubratın sağlığında onlara ayrılmamasını öğütlemesine rağmen) Fakat babaların ihtiyati tedbirini çok az dikkate aldılar ve kısa bir süre sonra her biri kendi halkından kendi payına düşeni aldı. Babasının komutanlığına göre Baianos adı verilen en büyük oğul atalarının topraklarında bugüne kadar kaldı. Kotragos adı verilen ikincisi Tanais (Don) Nehri'ni geçti ve birincinin karşısında ikamet etti; dördüncüsü Istros (Tuna) Nehri'nin üzerinden geçti ve şu anda Avarların hükmü altında bulunan ve yerel halkla müttefik olan Pannonia'ya yerleşti. Beşincisi kendisine Ravenna Pentapolisi kurdu ve Romalılara haraç (vergi) ödemeye başladı. Asparuh adı verilen geri kalan üçüncü kardeş, Danapris ve Danastris (Dnyeper-Dnyester) nehirlerini geçti ve Istros'un yanına yerleşti ve burada uygun yaşanılabilir yerleşim yeri buldu hem bu yer aynı zamanda düşmanlar için ulaşımı çok zor ele geçirilmesi güç bir yerdi (kendi dillerinde Onglos olarak adlandırıldı). Buranın ön tarafı, bataklıklarla çevriliydi ve geçilmezdi, arka tarafı ise ulaşılmaz uçurumlarla çevriliydi. Bu ulus bu şekilde bölünüp dağıldığında, Sarmatyalılar'ın yanında yaşadıkları Bersilia adlı ülkenin iç kısmından Hazarlar kabilesinden, Euxine Denizi'nin ötesindeki tüm yerlere kadar tamamen vergiden muaf bıraktı (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s. 87-89).

681 yılında İmparator IV.Konstantin Bulgarlara karşı bir sefer düzenledi. Konstantin, Istros tarafından yerleşen ulusun, Roma yönetimi altındaki komşu yerleri istila ederek yıkmaya çalıştığının farkına vardığında Trakya'ya bir ordu nakletti ve ayrıca bir donanmayla onları ülkeden çıkarmak ve uzaklaştırmak için harekete geçti. Çok sayıda süvari ve gemiyi görünce bu beklenmedik ani bir saldırıdan dolayı büyük bir şaşkınlığa uğrayan Bulgarlar, istihkâmlarına kaçtı ve dört gün orada kaldılar. Bununla birlikte yurtlarının arazi yapısı oldukça çetin ve meşakkatliydi Romalıların bu arazi şartları yüzünden henüz savaşa girememeleri onların ilk baştaki şaşkınlıklarını atmalarına ve cesaretlenmelerine sebep oldu. Bu sırada imparator çok şiddetli bir gut atağına maruz kalıyordu oldukça acı çekiyordu. Askerlerine ve memurlarına kuşatmaya devam etme ve bu milletin teslimi için ellerinden ne gelirse yapmaları emrini verdikten sonra gemiyle Mesembria şehrine giderek orada tedavi olmaya başladı. Fakat imparatorun kaçtığına dair bir söylenti yayıldı ve bu kafa karışıklığına yol açtı. Bunu gören Bulgarlar güçlerini topladılar ve kaçanları yakaladılar, yakaladıklarını öldürdüler ve başkalarını yaraladılar. Istros'u Odysos yakınlarındaki Varna yönünden geçtikten sonra nehir ve arazinin büyük doğal zorluğu sayesinde iç alanın ne kadar güçlü ve güvenli olduğunu anladılar ve sonra oraya yerleştiler. Ayrıca, bazıları Avarların çevresindeki bölgeyi korumaya ve Roma sınırını izlemeye yönelttikleri komşu Slav kabilelerine boyun eğdirdiler. Böylece, kendilerini güçlendirerek ve güçlenerek Trakya köylerini ve kasabalarını yağma ve harap etmeye başladılar. Bunu gören imparator onlarla anlaşarak haraç ödemek zorunda kaldı. IV. Konstantin'den sonra onun yerine II. Justinianos geçti. Yeni İmparator Bulgarlarla olan barış anlaşmasını bozdu. Slav kabileleri üzerine sefere çıktı onları hâkimiyeti altına aldıktan sonra doğuya Araplar üzerine hareket etti (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.89-91).

İmparatorluğu, on altıncı yılında olan (16 yaşında olan) ve iktidarı ele geçirerek babasının barış ve devletin iyi düzeni için aldığı önlemleri çözen oğlu Justinianos'a bıraktı. Diğer şeylerin yanında imparator Bulgarlarla olan barışı bozdu. Trakya bölgesine bir süvari kuvveti gönderdi ve hemen Slavlara karşı ilerledi. Selanik şehrine kadar ilerledikten sonra, orada bulunan bazı Slav kabilelerinin çoğunu - bazılarını savaşla, bazılarını antlaşmayla - yakaladı ve Abydos aracılığıyla Opsikion topraklarına aktardıktan sonra, onları orada yerleştirdi. Bunlara tuhaf millet dedi ve Neboulos adındaki komutanın emrine 30 bin kişilik bir ordu vererek aralarına yerleştirdi. Burada anlamadığımız olaylar sebebiyle İmparator II. Justinianos tahtından indirilerek Kırım'a Cherson'a sürgün gönderilmişti. Burada yaşarken Hazarlar ile sıkı ilişkiler içine girdi ve Hazar Kağanının kızıyla evlenerek Hazarların damadı oldu. Bu sırada Bizans tahtında oturan II.Tiberious (698-705), Hazarlardan sâbık imparatoru öldürmelerini isteyerek bir çok hediye gönderdi. Kağan bu büyük istek ve baskıya daha fazla dayanamayarak onun öldürülmesini emreder fakat karısı tarafından bu durum Justinianos'a bildirilince Kırımdan kaçarak Bulgar Hanı Tervel'e sığınmıştır (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.93).

Justinianos'a gelince, Cherson'da otururken, imparatorluğu tekrar kazanacağını kamuoyuna sık sık beyan ediyordu. Tehlikede olduklarından şüphelenen, o şehrin sakinleri onu öldürmeyi ya da esir alarak Apsimaros'a teslim etmeyi planladılar. Bunun farkına varınca o yerden çıktı ve Gotlar ülkesinde bulunan Doros adlı kaleye kaçtı. Hazar liderinden onu ziyaret etmesini

istedi. Kağan sonunda kabul etti ve ona şeref verdi ve onunla arkadaş olduktan sonra, evlenmesi için kız kardeşi Theodora'yı ona verdi. Kağanın rızasıyla Phanagoria'ya geldi ve onunla orada oturdu. Apsimaros bu konularda bilgilendirildiğinde, Hazar liderine (beyine) ısrarlı taleplerle bastırdı, eğer sonunda Justinianos'u kendisine canlı olarak teslim ettiğinde (veya değilse) kafasına büyük miktarda para ve hediye vaat etti. Kağan bu sınırsız talepleri sonunda kabul etti. Buna göre, bir grup insanı Justinianos'a, yabancılar tarafından bir komploya kurban gitmemesi bahanesiyle gönderdi, ancak gerçekte kaçmayacağından emin olmak için bunu yapıyordu. Ayrıca Justinianos'la dostça davranan kabilelerin beylerine ve İskit Bosporos'un komutanına onu ilk fırsatta öldürmeye hazır olmaları emri verdi. Bu konular babasının hizmetkârlarından biri tarafından Theodora'ya duyuruldu ve planın ayrıntılarını kocasına verdi. Böylece, Justinianos Hazarlı arkadaşını davet etti ve onu bir kenara bırakarak boğdu ve aynı şekilde Bosporos komutanını öldürdü. Hemen karısı Theodora'yı babasına gönderdi ve kendisi Tomis adlı bir kıyı noktasına gitti. Orada birkaç adamla birlikte bir tekneye bindi ve yelken açarak Cherson şehrine yakın Symbolon'a kadar geldi." Orada bulunan limana çıkarak, Barasbakourios'u, ikincisinin kardeşi Salibas'ı ve bir dizi başka adamı almak için yakın adamlarından birini şehre gönderdi. Onlara yelken açarak, Nekropela denilen yeri geçip Istros nehri-ne geldi. Oradan arkadaşı Stephen'ı, o zamanlar Bulgarların efendisi olan Terbelis (Tervel)'e gönderdi, imparatorluk tahtını geri kazanabileceği ve birçok hediyeye ek olarak kendi kızıyla evlenmesi konusunda ona söz verdi ve ondan yardım istedi. (Tervel) her bakımdan kolayca uyum sağladı ve Justinianos'u büyük bir onurla karşıladı. Daha sonra tüm halkını silahlandırdı ve (Justinianos) ile İmparatorluk Şehri'ne geçti. Üç gün boyunca (Justinianos) Blachernai duvarlarına yakın durdu ve şehir sakinlerinden onu imparator olarak kabul etmelerini istedi, ancak kötü hakaretlerle onu reddettiler. Ancak, geceleri birkaç adamla birlikte şehrin su kemesine girdi ve Konstantinopolis'i ele geçirdi. Kısa bir süre içinde Blachernai sarayına giderek oturdu. Şehir duvarlarına Herakleios ve onun kardeşi Anadolu komutanı Apsimaros ve çeşitli memurlar asılarak idam edildi. Ayrıca Leontios'un yanı sıra (yedi yıl hüküm süren) Apsimaros'u yakaladı, prangalarla bağladı ve hapisanede tuttu. Daha sonra at yarışlarını katıldı sonra Kynegeion'un kafasını kestirdi. Blachernai duvarının dışında ordusuyla kamp kurmuş olan ve onu destekleyen Bulgar Beyi Terbelis (Tervel)'i ağırladı, ona imparatorluk kaftanı giydirdi ve Sezar ilan etti, onu yanına oturttu ve halkına onlara ortaklaşa eşit saygı göstermelerini emretti. Ona birçok hediye verdikten sonra onu ülkesine gönderdi (Nikephoros Patriarch of Constantinople Short History, 1990, s.101-103).

Kayıttan anlaşıldığı gibi sabık İmparator Justinianos kaçarak Bulgarlara gelmiştir ki, bu dönemde Bulgarlar en parlak dönemlerini Tervel Han ile birlikte yaşıyorlar ve Bizans Devleti'nin iç işlerine karışabiliyorlardı. Ayrıca buradan Bulgar ordusunun da güçlü bir ordu olduğu İstanbul surlarına kadar gelebilmelerinden anlaşılabilir. Tervel Han, sabık İmparatoru tekrar tahtına oturtuktan sonra artık çok büyük bir fiili önemi kalmayan yalnız büyük bir manevi değeri haiz olan ve sadece Romalıların edinebildiği Sezar unvanını alabilmesi oldukça önemlidir. Bununla birlikte Balkanlarda Zağra da Bulgarlara bırakılmıştır.

Ancak İmparator II. Justinianos'un Bulgarlarla arasının uzun süre iyi olmadığı görülmektedir. Nikephoros bu durumu, daha sonra Bulgarlarla barışı bozdu ve Trakya'ya kara ve deniz

yoluyla büyük bir ordu taşıdıktan sonra onlarla savaşmak için Anchialos şehrine gitti. Adamları saman toplamak için dikkatsizce dağılmışken, Bulgarlar aniden üzerlerine düştüler, birçoğunu öldürdüler ve çok sayıda esir aldılar. Sonra üç gün boyunca Anchialos şehrinde kalan Justinianos'u kuşattılar. Gece bir gemiye binerek oradan kaçtı ve Bizans'a döndü diye kaydetmiştir (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.105).

İmparator Justinianos, Kırım'da otururken şehir halkının yaptıklarını unutmuyarak onlardan intikam almak istemişti ve Kırım üzerine sefere çıkmıştı. Fakat yaptığı sefer Bizans halkı ile birlikte Hazarlara da zarar vermiştir. Bunun üzerine Hazarların desteği ile Ermeni Philippikos, başkente giderek İmparatorluk tahtını ele geçirmiştir. Justinianos tekrar eski müttefiki Tervel Han'dan yardım istemek zorunda kalmıştır. Tervel Han'ın gönderdiği 3 bin kişilik asker Justinianos'un mağlubiyetini ve öldürülmesini engelleyememiştir. Philippikos (711-713) İmparator olarak taç giydiği sırada ani bir Bulgar akımına maruz kaldığı Nikephoros'un bu kaydında görülmektedir. Bu noktada silahlı bir Bulgar grubu aniden Trakya Boğazı sakinlerine saldırdı. Hem yerel halk arasında hem de eğlence ve eğlence uğruna Bizans'tan geçen insanlar arasında çok sayıda insan öldürdüler; diğerleri ise çok sayıda gümüş ve önemli miktarda mutfak eşyasını esir aldılar ve soydular. Bu fırsattan yararlanarak şehrin kara duvarlarına doğru fırladılar ve Altın Kapı denilene kadar ilerlediler. Oradan döndüklerinde Trakya'daki birçok köyü harap ettiler (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.111-115).

717 tarihinde Bizans tahtına III. Leon (717-741) çıkmıştır. Sabık imparator II. Anastasius tekrar tahta çıkmak için ittifaklar ve işbirlikleri aramaya başlamış ve daha önceden Araplara karşı ittifak kurmak için Bulgarlara gönderdiği ve hala orada yerleşik bulunan bir adamına Bulgarları yanına çekmek görevini vermişti. Bulgarlar bu teklifi kabul eder gözüktüler Nikephoros'un kaydından görüleceği üzere; Bulgarlarla Selanik'ten getirdikleri, monoxyla adını verdikleri tekneleriyle Herakleia'ya kadar ilerledi; Ancak İmparator Bulgarlara barışı kucaklamalarını ve düşmanlarını teslim etmeleri gerektiğini yazdı. Özür dilediler ve barışını getireceğine söz vererek, affedilmelerini istediler. Buna göre, Artemios'u Selanik'in başrahibiyle ve birçoğu imparatora esir olarak gönderildiler. Ayrıca Patrisyen Sisinnios'un başını kestiler ve doğru şekilde gönderdiler ve böylece kendi ülkelerine gittiler. Bu kayıttan Bulgarların imparator ile bir anlaşma yaptıkları ve sabık imparatoru teslimle bir kazanım elde ettikleri sonucu çıkarılabilir (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.141).

Nikephoros'un Bulgarlarla ilgili bir diğer kaydı kitabın 72.maddesindedir. Buna göre 741 yılında Bizans tahtına çıkmış olan V.Konstantin (741-775) bir iskân politikası uygulamış, bundan rahatsız olan Bulgar Hanı Kormiş, imparatorudan vergi istemiştir. Fakat bu istekleri dramatik bir savaşa sebep olmuştur aşağıda göreceğimiz bu kayıttan Bulgar gücünün azalmaya başladığı sonucu çıkarılabilir. Bu meseleleri başaran Konstantin, Trakya'da Melitene ve Theodosiopolis'ten getirttiği ve tüm ihtiyaçlarını bolca karşıladığı Suriyelileri ve Ermenileri yerleştirdiği kasabalar inşa etmeye başladı. Bulgarlar bu kasabaların kurulduğunu görünce imparatorudan vergi talep ettiler. İmparatorun bunları reddetmesi ile silah aldılar ve Trakya bölgesini neredeyse Uzun Sur'a kadar ele geçirdiler. (İmparator) onlara karşı yürüdü ve onlarla savaşa katılarak onları geri döndürdü. Onları güçlü bir şekilde takip etti ve birçok Bulgarı öldürdü. Kısa bir süre sonra deniz ve kara yoluyla onlara karşı bir sefer yaptı. Gemilere bindirilenler (beş yüz tane) Euxine yoluyla

yelken açtı ve Istros Nehri'ne ulaştıktan sonra Bulgar topraklarını yaktı ve birçok esir aldı; (imparator) kendisi de Markellai'de (bu Bulgarlara çok yakın bir kale) savaşa katıldı, onları kaçırdı ve birçoğunu öldürdü. Daha kötü olmamaları için barışı dilediler, çocukları arasından rehinelere verdiler. Bu savaşın ardından Bulgar Hanı Kormış vefat ederek yerine yeni bir Han gelmiştir (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.145).

Kitabın Bulgarlarla ilgili bir diğer kaydı 74.maddede geçmektedir. Buna göre Kormış'dan sonra gelen Han öldürülmüş ve yerine Teleç adındaki genç bir Bulgar Han seçilmiştir. Kendisi Bulgarların şahin kolundan denebilecek bir yapıdadır. Nikephoros'un kaydına bakacak olursak. Bulgar Hunlarına gelince, aşağıdaki olaylar yaşandı. Kendi aralarında bir anlaşmaya vardıklarında, hükümdarlarını öldürdüler ve henüz gençliğin ihtiyatsızlığını sergileyen kibirli bir adam olan Telessios'u hükümdarı olarak seçtiler. Bu adam bir grup silahlı savaşçı topladı ve kendisine en yakın olan Roma köylerini ve kalelerini şiddetle sömürdü. Küstah cesurluğunu görünce Konstantin sekiz yüz kadar at taşıyan gemi inşa etti ve onları bir süvari kuvvetiyle yükledikten sonra, Euxine yoluyla Istros'a gönderdi. Kendisi başka bir ordu ile Anchialos şehrine geldi. Telessios, çok sayıda Slav müttefiki ile ona karşı yürüdü, ancak savaşta yenildi ve kaçtı. Savaşçıların çoğu her iki tarafa da düştü ve önemli sayıda önde gelen adam yakalandı. Böylece savaşı kazanan Konstantin, Bizans'a geri döndü ve vatandaşlara, beraberinde getirdiği tutsakların "renk" üyelerine kendi elleriyle öldürmeleri için teslim etti. Onları kara tarafındaki duvarın dışına çıkararak öldürdüler. Binicilik oyunlarını izlerken ganimetlerini sergiledi (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.147).

Ardından eserde 76 ve 77. maddelerde tekrar Bulgarları görmekteyiz. Bu kayıtlarda Bulgarların iç karışıklıklar içinde oldukları anlaşılmaktadır. Şimdi Bulgarlar, Telessios'un kötü şansını gördüklerinde isyan ederek onu öldürdüler ve Lordları Sabinos adındaki komutanlarından birini Han olarak seçtiler. Otoritesiyle yetkilendirildikten hemen ardından imparatora güvenli bir barış isteyen bir elçilik gönderdi. Bu durum Bulgarları memnun etmedi; çünkü buradaki sıkıntılarında Romalılar tarafından köleleştirileceklerini düşünerek şiddetle itiraz ettiler. Onlardan korkan Sabinos imparatora kaçtı. Bir dizi iyi donanımlı adam gönderdi ve saklanan eşlerini ve akrabalarını bularak Sabinos'a getirdi. Bunun üzerine Bulgarlar fikrini değiştirdiler ve onlar da imparatora barış vaat etti. Sonra gelen bunu kabul etmedi (tekliflerini) ve hemen onlara karşı silah aldı. Kendi aralarında, onları çevreleyen dağlık alanın zor (geçişlerini) güçlendirdiler. İmparatorun rehin aldıktan sonra efendileri din adamlarıyla birlikte önüne geldi. İmparator onları yanında oturmuş Sabinos ile huzuruna aldı, düzensiz davranışları ve Sabinos'a gösterdikleri nefret için onları kınadı ve onlarla barışmayı kabul etti (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.151).

Eserin bir diğer kaydı 79.maddedir ve artık Bulgarlar arasındaki iç mücadelelere Bizans Devleti iyiden iyiye müdahil oldukları görülmektedir. Konstantin, Baianos'un kardeşi Bulgar Toktos'u Han ilan etmek için Bulgaristan'a girdi. Bulgarlar Istros Nehri'nin ormanlarına kaçtılar ve Toktos da erkek kardeşi ve diğerleriyle birlikte katledildi. Kampaganos adını verdikleri komutanlarından bir diğeri, Varna'ya kaçmaya ve (imparatora) katılmaya çalışırken kendi köleleri tarafından öldürüldü. O zaman birçok Bulgar köyü Romalılar tarafından yakıldı ve yok edildi (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.151-154).

Eserin Bulgarlarla ilgili son kaydı 82.maddedir ve onun ardından Bulgarlarla alakalı başka bir bilgi bulunmamaktadır. Buna göre; Aynı yıl Konstantin Bulgaristan'a karşı bir keşif gezisi yaptı ve ordusu ile Verigava adındaki yere kamp kurdu burası Bulgar topraklarına çok yakındı. Ayrıca, hem deniz emirlerinden hem de diğer bölgelerden getirilen çok sayıda denizci ve askerle görevlendirdiği bir filo yaptı ve bunları Bulgarlara yaklaşmak için onları Mesembria ve Anchialos'un kasabalarına gönderdi. Çok sayıda süvari ve gemiyi gördükten sonra Bulgarlar perişan oldu ve imparatoru barış şartları için yalvardılar. Ancak filo, orada bulunan deniz kıyısı tarafından demirlendiğinden ona karşı şiddetli ve sert bir fırtına patladı, gemiler devrildi ve gemiler kıyıya karşı battılar çok sayıda mürettebat denize gömüldü. İmparator bundan çok rahatsız oldu ve memurlara boğulan bedenleri toplamak ve gömmek için denizde ağ yapmasını emretti ve böylece saraya döndü (Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History, 1990, s.157).

Netice olarak; İstanbul'un 268. Patriği olan 806-815 yılları arasında görev yapmış olan Nikephoros kıymetli eseri Breviarium ile 602-769 yılları arasındaki olayları aktarmıştır. Bu eser Türk tarihi açısından oldukça önemli bilgilere sahiptir. Avarların ve Bulgarların araştırmacılara bıraktıkları yazılı kaynaklar yok denecek kadar azdır, bu sebeple onlar hakkında olan kaynaklar Bizans Devleti tarihçilerinin yazdığı kroniklerdir. Bu kroniklerden Avarların ve Bulgarların Bizans Devleti ile olan siyasi ve sosyal ilişkilerinin yanı sıra kendi içlerindeki gelişmelerin Bizans'a yansıdığı şekliyle görmekteyiz. Bu bağlamda Breviarium'da verilen bilgiler özellikle Avar ve Bulgar tarihi açısından kuruluşlarından ilk yerleşimlerine ve sonraki dönemlerine kadar siyasi, askeri ve devlet tarihlerine objektif bir ışık tutmaktadır.

Kaynakça / References

- Alexander, P. J. (1958). *The Patriarch Nikephorus of Constantinople, Ecclesiastical Policy and Image Worship in The Byzantine Empire*. Oxford: Clarendon Press.
- Alexander P., Kazhdan. (1991). *The Oxford Dictionary of Byzantium*,3. New York: Oxford University Press.
- Buchwold, W. A. Hohlweg, A., Prenz, O. (1982). *Tusculum Lexikon*. Münih: Artemis Verlag.
- Burckhardt, A. (1896). Der Londoner Codex des Breviarium des Nikephoros. *Byzantinische Zeitschrift*, 5, 465-477.
- Moravcsik, Gy. (1958). *Byzantinoturcica*, I. Berlin: Akademie Verlag.
- Nicephori Patriarchae Constantinopolitani Breviarium Historicum*. (1990). (Text, Translation and Commentary Cyril Mango), *Nikephoros Patriarch of Constantinoble Short History*, Washington: Dumbarton Oaks Research and Collection.
- Opuscula Historica*. (1880). C. De Boor (Ed.). Leipzig: Teubner.
- Orkun, H. N. (1938). *Türk Tarihinin Bizans Kaynakları*. Ankara: Sümer Basımevi.
- Orosz, L. (1948). *The London Manuscript of Nicephoros "Breviarium"*. Budapest: Magyar- Görög Tamulmanyok.
- Ostrogorsky, G. (1986). *Bizans Devleti Tarihi*. (Çev.F. Işıltan). Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Theophanes Confessor 'ün Kroniğinde Türkler 284-813* (2021). (Hatice Aydın Hazırlayan, Çeviren ve Notlandırılan). İstanbul: Kronik Kitap.